

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 26.11.2008.
COM(2008) 800 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPADOMEI

Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns

Pienācis laiks rīkoties

Eiropas valdības un iestādes tiek patiesi pārbaudītas tad, kad tās nonāk visgrūtākajos apstākļos. Šādā situācijā tām ir jāparāda izdoma, jāpauž apņēmība un elastība. Tām ir jāapliecina, ka tās izprot ģimeņu un kopienu vajadzības visā Eiropas Savienībā, ka tās spēj tikt galā ar uzdevumu rast pareizo risinājumu izaugsmes un nodarbinātības izredžu pēkšņajam sabrukumam Eiropā.

Par Eiropu pirmām kārtām spriedīs pēc rezultātiem. Kopš stājās amatā šī Komisija, tā ir akcentējusi Eiropas Savienības spēju panākt rezultātus par labu saviem pilsoņiem. Tā ir mērķtiecīgi pievērsusi darbību jomām, kuras ietekmēs eiropiešus ikvienā ES nostūrī. Tā ir atbalstījusi partnerību, sadarbojoties ar galvenajiem dalībniekiem visos līmeņos. Tā ir likusi skaidri saprast, ka darbs nav paveikts, kamēr nav jūtams tā rezultāts.

Pašreizējā ekonomiskā krīze sniedz vēl vienu iespēju parādīt, ka Eiropa vislabāk kalpo saviem pilsoņiem, kad tā par kritēriju nosaka konkrētu rīcību. Eiropa spēj panākt rezultātus.

Nonākot grūtībās, rodas kārdinājums justies bezspēcīgiem. Tomēr Eiropa nav bezspēcīga. Valdības sviras, Eiropas Savienības rīcībā esošie instrumenti un saprātīga koordinācija veido ietekmīgu spēku, kas var apturēt lielākas lejupslīdes tendenci. Tāda Eiropa, kas ir gatava strauji, drosmīgi, vērienīgi un arī mērķtiecīgi rīkoties, kļūs par Eiropu, kura spēs apturēt lejupslīdi un mainīt notikumu gaitu. Mums jānoslikst vai jāpeld kopā.

Eiropas Savienības konkrētais ieguldījums ir tās spēja palīdzēt partneriem strādāt kopīgi. Apvienojot dalībvalstu un Kopienas rīcību, tiks radīta spēcīga svira, lai nestu pārmaiņas. Tā pavērs iespēju izmantot katras Eiropas daļas stiprās puses, lai panāktu vislabāko rezultātu. Tā ļaus mums veidot globālo reakciju uz šo globālo krīzi.

Pirms mēneša Komisija uzņēmās iniciatīvu izklāstīt, kā, mērķtiecīgi un saskaņoti rīkojoties, reaģēt uz ekonomisko krīzi. Priecājos, ka valstu valdības, risinot situāciju savā valstī, iedvesmojas no kopīgajiem principiem, kas tika saskaņoti Eiropas rīcībai. Šodien Komisija nostiprina šo kopīgās rīcības platformu, piedāvājot plānu, kā ierobežot lejupslīdes mērogu un veicināt pieprasījumu un uzticēšanos, saglabājot simtiem tūkstošus darbavieta un nodrošinot darbu lieliem un maziem uzņēmumiem, gaidot izaugsmes atgriešanos.

Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns ir balstīts uz diviem galvenajiem pīlāriem un vienu pamatprincipu.

- *Pirmais pīlārs ir pirktspējas apjomīga, mākslīga palielināšana ekonomikā, lai stimulētu pieprasījumu un veicinātu uzticēšanos. Komisija ierosina steidzamības kārtā un pilnībā ievērojot Stabilitātes un izaugsmes paktu, dalībvalstīm un ES vienoties par tūlītēju budžeta atbalstu 200 miljardu euro apmērā (1,5 % no IKP), lai palielinātu pieprasījumu.*
- *Otrs pīlārs ir saistīts ar vajadzību orientēt īstermiņa pasākumus tā, lai ilgtermiņā nostiprinātu Eiropas konkurētspēju. Plānā izklāstīta visaptveroša programma, kas paredz pievērsties „gudriem” ieguldījumiem. Gudri ieguldīt nozīmē ieguldīt pareizo prasmju veidošanā saskaņā ar rītdienas vajadzībām, ieguldīt energoefektivitātē, lai radītu darbavietas un taupītu enerģiju, ieguldīt videi draudzīgās tehnoloģijās, lai sekmētu tādu nozaru uzplaukumu kā celtniecība un automobiļu ražošana nākotnes tirgos ar zemu oglekļa emisiju līmeni, un ieguldīt infrastruktūrā un tās savstarpējā savienošanā, lai veicinātu efektivitāti un inovāciju.*

Tajā pašā laikā plānā ietvertie desmit atveseļošanas pasākumi palīdzēs dalībvalstīm izveidot pareizās sociālās un ekonomiskās sviras, lai izpildītu šodienas uzdevumu pārvērt jaunas finansēšanas iespējas MVU, noņemt administratīvo slogu un strauji uzsākt ieguldījumus infrastruktūras modernizācijai. Tas sagatavos Eiropu konkurētspējīgi darboties ekonomikā ar zemu oglekļa emisiju līmeni.

- *Šā plāna pamatprincips ir solidaritāte un sociālais taisnīgums. Ārkārtas apstākļos mums jārikojas tā, lai palīdzētu tiem, kam klājas visgrūtāk. Jāstrādā, lai aizsargātu darbavietas, veicot pasākumus attiecībā uz sociālajiem maksājumiem. Ar Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda starpniecību un paātrināti izmantojot Eiropas Sociālā fonda līdzekļus, nekavējoties jārisina jautājums par ilgtermiņa nodarbinātības izredzēm tiem, kuri zaudē darbu. Jāsamazina enerģijas izmaksas visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām, mērķtiecīgi panākot energoefektivitāti. Jāapmierina to iedzīvotāju vajadzības, kuri pagaidām vēl nevar par saziņas līdzekli izmantot internetu.*

Esmu pārliecināts, ka krīzes apstākļos paveras iespējas paātrināt pārmaiņas un īstenot strukturālas reformas, kas mums nodrošinās panākumus nākotnes globalizētajā ekonomikā. Eiropai tā paver lielas iespējas.

Visaptverošs un vērienīgs plāns jau ir iesniegts. Jo ātrāk mēs to īstenošim, jo ātrāk varēsim sniegt palīdzību, kas eiropiešiem ir vajadzīga jau šodien.

Žozē Manuels Durau Barozu

Briselē 2008. gada 26. novembrī

1. IEVADS

Globālā finanšu krīze deva smagu triecienu Eiropas Savienībai. Kreditēšanas ierobežojumi, mājokļu cenu krišanās un sajukums akciju tirgos – tas viss strauji samazina patērētāju uzticību, patēriņu un ieguldījumus. Mājsaimniecības izjūt reālu spiedienu. Samazinājušies uzņēmumu pasūtījumu rēķini. Daudzās dalībvalstīs strauji pasliktinās tirgus situācija nozarēs, kas atkarīgas no patēriņa kredītiem, piemēram, privātajā celtniecībā un automobiļu rūpniecībā.

Ekonomikas jaunākās prognozes iezīmēja drūmu ainu – pieaugums tuvu nullei un ES ekonomikas sarukuma risks 2009. gadā, bezdarba līmenim turpmākajos divos gados pieaugot par aptuveni 2,7 miljoniem, pamatojoties uz pieņēmumu, ka netiek veiktas koriģējošas darbības. Dažas nedēļas pēc tam, kad tika sniegta prognoze, ekonomiskie apstākļi vēl vairāk pasliktinājās:

- situācija finanšu tirgū joprojām ir nestabila, un paredzams, ka tā būs smagāka ilgāk nekā gaidīts;
- mājsaimniecību un uzņēmumu uzticēšanās ir samazinājusies daudz vairāk nekā gaidīts;
- izaugsmes palēnināšanās skārusi arī jaunās ekonomikas valstis, negatīvi ietekmējot Eiropas eksportu.

Euro zonā un vairākās dalībvalstīs jau ir vērojama lejupslīde. Pastāv risks, ka situācija varētu pasliktināties - tiktu atlikti ieguldījumi un patērētāju pirkumi, radot pieprasījuma samazināšanās, samazinātu uzņēmējdarbības plānu, samazinātu ieguldījumu un darbavietu samazināšanās apburto loku. Tas var izraisīt ES dziļāku un ilgstošāku lejupslīdi, nākamajā gadā vēl vairāk sarūkot ekonomikai; un bezdarbs varētu palielināties par vairākiem miljoniem cilvēku.

Lai apturētu šo lejupejošo spirāli, ir vajadzīga ātra un izlēmīga rīcība. Eiropai jāizmanto visi līdzekļi, kas ir tās rīcībā. Tas nozīmē, ka dalībvalstīm un Savienībai ir jāstrādā kopā, koordinējot savu darbību Eiropā un dodot ieguldījumu plašākā, globāla mēroga atbildes reakcijā. Cīņā pret finanšu krīzi Savienība nodrošināja, lai tiktu apvienota ES līmeņa un valstu darbība. Tas sekmīgi nodrošināja stabilitāti tūlītēju briesmu gadījumā. Tagad dalībvalstīm atkal ir jāizmanto Eiropas Savienības stiprās puses – efektīva koordinācija, uzticamas programmas, ko piedāvā Lisabonas stratēģijas Stabilitātes un izaugsmes pakts, kā arī apjomradītās priekšrocības, ko piedāvā euro valūta un pasaulē lielākais vienotais tirgus. Valstu un ES rīcības mijiedarbība var palīdzēt visām dalībvalstīm pārciest globālās ekonomikas visstiprākās vētras un izklūt no krīzes stiprākām.

Jo īpaši euro ir apliecinājis sevi kā ES tautsaimniecības nenovērtējams ieguvums un stabilitātes būtisks elements. Pateicoties neatkarīgās Eiropas Centrālās bankas stingrajam atbalstam, euro nodrošina aizsardzību pret maiņas kursa svārstību destabilizāciju, kas būtu lielā mērā sarežģījusi valstu reakciju uz krīzi.

Pirms mēneša Komisija uzņēmās iniciatīvu ieskicēt plānus finanšu krīzes pārvarēšanai, pievēršoties grūtību novēršanai ekonomikā kopumā un padarot Eiropu par vienu no

svarīgākajiem dalībniekiem, globāli reaģējot uz finanšu krīzi¹. Novembra sākumā ES valstu un valdību vadītāji vienojās, ka ir vajadzīga saskaņota reakcija, un lūdza Komisiju izteikt priekšlikumus apspriešanai decembra sanāksmē.

¹ 29. oktobra paziņojums – COM(2008) 706.

Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns

Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns ir Komisijas atbilde uz pašreizējo ekonomisko situāciju. Ņemot vērā pašreizējās krīzes mērogu, ES ir vajadzīga saskaņota pieeja, kas būtu pietiekami plaša un vērienīga, lai atjaunotu patērētāju un uzņēmumu uzticēšanos. Tai jāapvieno visas politikas sviras, kas ir pieejamas ES un valstu līmenī. Lielākā daļa ekonomiskās politikas sviru, un īpaši tās, kas var veicināt patērētāju pieprasījumu īstermiņā, ir dalībvalstu rokās. Dalībvalstīm ir ļoti atšķirīgi sākotnējie apstākļi saistībā ar rīcības brīvību fiskālajā politikā. Tomēr tas padara vēl jo svarīgāku efektīvu koordināciju.

Lai pārvarētu krīzi, būs vajadzīga visu dalībvalstu rīcība. Ja valstu centienus pareizi koordinē, tos var paralēli virzīt uz dažādu mērķu sasniegšanu. Tie var īstermiņā mazināt lejupslīdes triecienu. Tie var arī veicināt strukturālās reformas, kas vajadzīgas, lai palīdzētu ES iziet no krīzes vēl spēcīgākai, neapdraudot fiskālo stabilitāti ilgākā laikposmā. Šā iemesla dēļ atveseļošanas plānā īpašs uzsvars likts uz inovāciju un videi draudzīgākiem ES ieguldījumiem. ES līmenis var būt par katalizatoru šādai gudrai rīcībai, apvienojot ES politikas virzienus un līdzekļus, lai palīdzētu dalībvalstīm saglabāt esošos vai veikt jaunus ieguldījumus, kas radīs darbavietas, veicinās pieprasījumu un nostiprinās Eiropas spēju gūt labumu no globalizācijas.

Atveseļošanas plāna stratēģiskie mērķi:

- strauji veicināt pieprasījumu un palielināt patērētāju uzticēšanos;
- mazināt ekonomiskās lejupslīdes radītos zaudējumus cilvēkiem un to ietekmi uz visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem. Krīze skar vai vēl skars daudzus strādājošos un viņu ģimenes. Iespējams rīkoties, lai aizkavētu darbavietu zaudēšanu un pēc tam palīdzētu cilvēkiem ātri atgriezties darba tirgū, nevis ilgstoši palikt bez darba;
- palīdzēt Eiropai sagatavoties izmantot priekšrocības tad, kad izaugsme būs atgriezusies, lai Eiropas ekonomika varētu apmierināt konkurētspējas prasības un nākotnes vajadzības, kā uzsvērts Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijā. Tas nozīmē veikt vajadzīgās strukturālās reformas, atbalstīt inovāciju un veidot uz zinātnes atziņām balstītu ekonomiku;
- paātrināt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju līmeni. Tas Eiropai dos labu iespēju piemērot savu stratēģiju, lai ierobežotu klimata pārmaiņas un veicinātu energoapgādes drošību – stratēģiju, kas veicinās jaunu tehnoloģiju attīstību, radīs videi draudzīgas darbavietas un pavērs jaunas iespējas strauji augošos pasaules tirgos, ļaus kontrolēt iedzīvotāju un uzņēmumu enerģijas rēķinus un samazinās Eiropas atkarību no ārvalstu enerģijas.

Tiecoties uz šiem mērķiem, Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns ir veidots tā, lai

- koordinējot rīcību, izmantotu sinerģiju un izvairītos no nevajadzīgas ietekmes;
- izmantotu visas pieejamās politiskās sviras, fiskālo politiku, strukturālās un finanšu tirgus reformas un ārējo rīcību;
- nodrošinātu pilnīgu saskaņotību starp tūlītēju rīcību un ES vidēja termiņa līdz ilgtermiņa mērķiem;

- pilnībā ņemtu vērā problēmas globālo raksturu un veidotu ES ieguldījumu starptautiska mēroga pasākumos.

Šajā Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā tiek ierosināta makroekonomiskā reakcija, kas orientēta uz ciklisko krīžu ietekmes novēršanu, veicot vērīgu pasākumu kopumu, lai atbalstītu reālo ekonomiku. Tā mērķis ir izvairīties no dziļas lejupslīdes. Plāna pamatā ir Stabilitātes un izaugsmes pakts un Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģija. Plānā ietverts:

- tūlītējs budžeta atbalsts 200 miljardu euro apmērā (1,5 % no ES IKP), kas sastāv no dalībvalstu budžeta palielinājuma 170 miljardu euro apmērā (1,2 % no ES IKP), un ES finansējums tūlītēju darbību atbalstam aptuveni 30 miljardu euro apmērā (0,3 % no ES IKP);
- vairākas prioritārās darbības, kuru pamatā ir Lisabonas stratēģija un kuras tajā pašā laikā paredzētas, lai mūsu tautsaimniecības ilgtermiņa pielāgotu uzdevumiem, turpinot īstenot strukturālās reformas, kuru mērķis ir palielināt iespējamo izaugsmi.

2. ATBALSTS REĀLAJAI EKONOMIKAI UN UZTICĪBAS PALIELINĀŠANA

Tā kā visu dalībvalstu tautsaimniecības ir augsti integrētas, tām ir kopīgs vienotais tirgus un daudz kopīgu politikas virzienu, jebkurai reakcijai ir jāapvieno monetārie un kredītēšanas aspekti, budžeta politika un darbības, kas paredzētas Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijā.

2.1. Monetārie un kredītēšanas nosacījumi

2.1.1. Eiropas Centrālās bankas un citu centrālo banku loma

Pašreizējos apstākļos izšķiroša loma ir monetārajai politikai. Ņemot vērā gaidāmo inflācijas samazināšanos vidējā termiņā, Eiropas Centrālā banka (ECB) euro zonā, kā arī citas ES centrālās bankas, jau samazināja procentu likmes. ECB ir paziņojusi, ka iespējama turpmāka samazināšana. ECB jau apliecināja savu nozīmīgo lomu tirgu stabilizācijā, sniedzot aizdevumus bankām un veicinot likviditāti.

2.1.2. Banku loma

Ekonomikas problēmu pamatā ir finanšu tirgu nestabilitāte. Veselīgas un augošas ekonomikas priekšnoteikums ir uzticama un efektīva finanšu nozare. Tāpēc banku sistēmas stabilizācija ir pirmais solis ceļā uz to, lai apturētu lejupslīdi un veicinātu strauju un ilgtspējīgu atveseļošanos. ES ir jāsaglabā šie kopīgie centieni, lai atjaunotu stabilitāti un uzticēšanos joprojām trauslajai finanšu nozarei un radītu nosacījumus ekonomikas ilgtspējīgai atveseļošanai. Šī krīze parādīja finanšu tirgu pašreizējās pārvaldības riskus, kas ir vai var kļūt reāli un sistēmiski nopietnu satricinājumu gadījumā. Turpmākajos mēnešos tiks saglabāti reformu tempi, lai atjaunotu stabilitāti un aizsargātu Eiropas pilsoņu un uzņēmumu intereses.

Tomēr tagad ir ļoti svarīgi, lai bankas atkal uzņemtos savu parasto lomu – nodrošināt likviditāti un atbalstīt ieguldījumus reālajā ekonomikā. Dalībvalstīm jāizmanto liels finansiālais atbalsts, kas piešķirts banku nozarei, lai sekmētu parastās aizdevumu darbības atsākšanu un nodrošinātu, ka centrālo procentu likmju samazinājumu attiecina arī uz

aizņēmējiem. Komisija turpinās uzraudzīt banku nozares atbalstam veikto pasākumu ietekmi uz ekonomiku un konkurenci.

2.1.3. Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas loma

Pašreizējās krīzes pārvarēšanai ir vajadzīga Eiropas Investīciju bankas (EIB) grupas pastiprināta intervence. EIB turpmākajos divos gados palielinās savu ikgadējo intervenci ES par aptuveni 15 miljardiem euro. Tā kā šī pastiprinātā darbība būs aizdevumu, pašu kapitāla, garantiju un riska dalīšanas finanšu mehānisma veidā, tā radīs pozitīvu ietekmi, nodrošinot papildu ieguldījumus no privātiem avotiem. Šo darbību kopums, ko ierosināja EIB, palīdzēs piesaistīt papildu privātos līdzekļus, lai turpmākajos divos gados atbalstītu papildu ieguldījumus. Lai EIB varētu izvērst finansiālo darbību, līdz gada beigām dalībvalstīm jāņem par EIB rezervju iekļaušanu aptuveni 60 miljardu euro apmērā, lai nostiprinātu tās kapitāla bāzi, kas dos ļoti labi pamanāmu politisku signālu tirgiem un ievērojami palielinās bankas kreditēšanas spēju. Paredzams, ka arī Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB) savam finansējuma līmenim jaunajās dalībvalstīs pievienos 500 miljonus euro gadā.

2.2. Budžeta politika

Uzticības atjaunošana būs atkarīga no Eiropas spējas palielināt pieprasījumu, pilnībā izmantojot budžeta politiku elastības ietvaros, ko piedāvā pārskatītais Stabilitātes un izaugsmes pakts. Pašreizējā situācijā budžeta politikai ir vēl svarīgāka loma ekonomikas stabilizācijā un pieprasījuma uzturēšanā.

Vienīgi izmantojot ievērojamu stimulu kopumu, Eiropas var stāties pretī paredzamajai pieprasījuma lejupejošajai tendencei, kam ir negatīvs rezonanses efekts uz ieguldījumiem un nodarbinātību. Tādēļ Komisija ierosina dalībvalstīm vienoties par budžeta stimulu saskaņotu kopumu, kuram ir jābūt savlaicīgam, mērķtiecīgam un ar ierobežotu darbības laiku, un kas ir jāīsteno nekavējoties.

Saistībā ar valstu 2009. gada budžetiem šim budžeta atbalstam ir jābūt 170 miljardu euro apmērā, kas ir 1,2 % no Eiropas Savienības IKP, lai tas darbotos ne tikai kā automātisks stabilizators, bet arī radītu būtisku pozitīvu un ātru ietekmi uz Eiropas ekonomiku un nodarbinātību. Izdevumiem un/vai nodokļu samazinājumam, kas iekļauts budžeta atbalstā, ir jāatbilst elastībai, ko piedāvā Stabilitātes un izaugsmes pakts, un jāpastiprina Lisabonas stratēģijas strukturālās reformas. Šim budžeta stimulam ir jābūt ar ierobežotu darbības laiku. Dalībvalstīm jāuzņemas saistības pārvērst budžeta stāvokļa pasliktināšanos pretējā virzienā un atgriezties pie vidēja termiņa mērķos noteikto uzdevumu izpildes.

Lai palielinātu šo ietekmi, sniedzot budžeta stimulu, ir jāņem vērā sākotnējie apstākļi dalībvalstīs. Saprotais, ka ne visas dalībvalstis ir vienādā situācijā. Tām valstīm, kuras izmantoja labvēlīgo apstākļu priekšrocības, lai panāktu noturīgāku valsts finanšu stāvokli un uzlabotu savu konkurētspēju, tagad ir lielākas manevrēšanas iespējas. Tajās valstīs, kurās ir ievērojama ārējā un iekšējā nelīdzsvarotība, īpaši valstīs, kas atrodas ārpus euro zonas, budžeta politikas mērķim pamatā ir jābūt vērīstam uz minētās nelīdzsvarotības koriģēšanu.

Šim budžeta stimulam ir jābūt pareizi izstrādātam un balstītam uz šādiem principiem.

(1) Tam jābūt savlaicīgam, ar ierobežotu darbības laiku, mērķtiecīgam un koordinētam

Valstu budžeta stimulu kopumam ir jābūt:

- *savlaicīgam*, lai varētu ātri atbalstīt saimniecisko darbību zema pieprasījuma periodā, jo īstenošanas kavēšanās var nozīmēt to, ka fiskālo atbalstu saņem tad, kad atveseļošana jau sākusies;
- *ar ierobežotu darbības laiku*, lai izvairītos no budžeta pozīciju pastāvīgas pasliktināšanās, kas apdraudētu ilgtspējīgumu un kā rezultātā būtu vajadzīgs finansējums, nākotnē ilgstoši paaugstinot nodokļus;
- *mērķtiecīgam* attiecībā pret ekonomiskā uzdevuma avotu (nodarbinātības palielināšana, uzņēmumi/mājsaimniecības, kurām ir kredītu grūtības, utt., un atbalsts strukturālām reformām), jo tas palielina ierobežoto budžeta līdzekļu stabilizējošo ietekmi;
- *koordinētam*, lai daudzkārstotu pozitīvo ietekmi un nodrošinātu budžeta ilgtermiņa stabilitāti.

(2) Tajā jāapvieno ieņēmumu un izdevumu instrumenti

Parasti uzskata, ka īstermiņā apdomīgiem valsts izdevumiem ir lielāka pozitīvā ietekme uz pieprasījumu nekā nodokļu samazinājumam. Tas ir tāpēc, ka daži patērētāji var izvēlēties ietaupīt, nevis tērēt, ja vien nodokļu samazinājumam nav laika ierobežojuma. Ņemot vērā atšķirīgo situāciju dalībvalstīs, varētu apsvērt šādus pasākumus²:

- *valsts izdevumi* ietekmē pieprasījumu īstermiņā. Pasākumi, kurus var ieviest ātri un kuri paredzēti mājsaimniecībām, ko īpaši stipri skārusi lejupslīde, var gandrīz tieši ietekmēt patēriņu, piemēram, uz laiku palielināti pārvedumi bezdarbniekiem vai mājsaimniecībām ar zemu ienākumu līmeni, vai bezdarbnieku pabalsta izmaksas ilguma pagarināšana uz laiku. To var veikt, arī piešķirot iepriekšēju valsts ieguldījumu projektiem, kas var dot labumu MVU un atbalstīt tādus ilgtermiņa politikas mērķus kā dotāciju palielināšana infrastruktūrai vai klimata pārmaiņu radīto problēmu risināšana;
- *garantijas un aizdevumu subsīdijas*, lai kompensētu pašreizējo neparasti augsto riska prēmiju, var būt īpaši efektīvas apstākļos, kad kredīti kopumā ir ierobežoti. Tās var palīdzēt novērst īstermiņa apgrozāmā kapitāla trūkumu, kas šobrīd ir problēma daudziem uzņēmumiem;
- *labi izstrādāti finanšu stimuli*, lai paātrinātu mūsu ekonomikas pielāgošanos tādām ilgtermiņa problēmām kā klimata pārmaiņas, tostarp, piemēram, stimuli energoefektivitātei.
- *samazināti nodokļi un sociālās iemaksas* - samazinātas sociālās iemaksas, ko veic darba devēji, var pozitīvi ietekmēt darbavietu saglabāšanu un radīšanu, savukārt no darba gūtā ienākuma nodokļa samazināšana var palielināt pirkatspēju, īpaši cilvēkiem, kuri saņem mazas algas;
- *pagaidu samazināšanu PVN* standarta likmes līmenī var ieviest ātri, un tā varētu dot spēcīgu fiskālu stimulu palielināt patēriņu.

² Vispārīgajiem ieteikumiem un konkrētajām darbībām, kas saistītas ar prioritārajām jomām, kuras izklāstītas šajā dokumentā, ir jāatbilst iekšējā tirgus un konkurences noteikumiem, īpaši attiecībā uz valsts atbalstu.

(3) Tas jāīsteno saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu

Budžeta politika jāīsteno Stabilitātes un izaugsmes pakta ietvaros, lai nodrošinātu kopīgu un uzticamu politikas pamatu. Pakta pārskatīšana, ko veica 2005. gadā, ļauj labāk ņemt vērā cikliskos apstākļus, vienlaikus pastiprinot vidēja termiņa un ilgtermiņa fiskālo disciplīnu. Rezultātā izveidotā sistēma ir prasīgāka labvēlīgos apstākļos un pieļauj lielāku elastību lejupslīdes laikā. Ārkārtas apstākļi, kad notiek gan finanšu krīze, gan lejupslīde, attaisno koordinētu budžeta palielināšanu ES. Tā rezultātā dažām dalībvalstīm var nākties pārsniegt IKP deficīta 3 % atsaucē vērtību. Dalībvalstīm, attiecībā uz kurām ir uzskatāms, ka tām ir pārmērīgs deficīts, saskaņā ar ekonomikas atveseļošanas grafiku būs jāveic koriģējošas darbības. Tas pilnībā atbilst Stabilitātes un izaugsmes pakta paredzētajām procedūrām, kuras nodrošina, ka pārmērīgs deficīts tiks koriģēts savlaicīgi, nodrošinot budžeta pozīciju ilgtermiņa stabilitāti.

Tādēļ Stabilitātes un izaugsmes pakta piemēros saprātīgi, nodrošinot vidēja termiņa fiskālās politikas uzticamas stratēģijas. Dalībvalstīm, kuras īsteno uz ciklisku krīžu novēršanu orientētus pasākumus, līdz 2008. gada decembra beigām ir jāiesniedz atjaunināta stabilitātes un konverģences programma. Atjauninātajā programmā jāapraksta pasākumi, kurus īsteno, lai slikto fiskālo situāciju pārvērstu pretējā virzienā un nodrošinātu ilgtermiņa stabilitāti. Komisija pēc tam izvērtēs budžeta atbalsta pasākumus un stabilitātes un konverģences programmas, balstoties uz atjauninātām prognozēm, un sniegs norādījumus par piemērotu rīcību, pamatojoties uz šādiem mērķiem:

- nodrošināt to pasākumu atgriezeniskumu, kas īstermiņā palielina deficītu;
- vidējā termiņā uzlabot budžeta politikas veidošanu, nostiprinot valsts budžeta noteikumus un sistēmas;
- nodrošināt valsts finanšu ilgtermiņa stabilitāti, īpaši veicot reformas, kas ierobežo tādu izdevumu pieaugumu, kuri saistīti ar sabiedrības novecošanos.

(4) Tas jāpapildina ar strukturālām reformām, kuras palielina pieprasījumu un veicina elastīgumu

Lai gan īstermiņā visātrāko ietekmi uz izaugsmi un nodarbinātību jārada monetārajiem un fiskālajiem stimuliem, visaptverošā atveseļošanas plānā jāietver arī vērienīga **strukturālo reformu darba kārtība**, kas pielāgota atsevišķu dalībvalstu vajadzībām un izstrādāta tā, lai tās varētu iznākt no krīzes vēl spēcīgākas. Daļēji tas ir tāpēc, ka dažas strukturālās reformas īstermiņā var palielināt arī kopējo pieprasījumu. Turklāt strukturālās reformas ir vajadzīgas, lai novērstu dažus galvenos pašreizējās krīzes cēloņus, kā arī lai nostiprinātu ekonomikas pielāgošanās spējas, kas vajadzīgas, lai panāktu strauju atveseļošanu.

Atjaunoties spējīga, elastīga tautsaimniecība palīdz mazināt ekonomiskās krīzes negatīvo ietekmi. Lisabonas stratēģija jau ir nostiprinājusi Eiropas ekonomikas pamatus. Pareizi pielāgojot, Lisabonas stratēģijas strukturālās reformas var būt atbilstoša īstermiņa reakcija uz krīzi, jo tās nostiprina ekonomikas atjaunošanās spēju un elastīgumu. Dalībvalstīm ir jāapsver šādi pasākumi.

- *Patērētāju pirktpējas veicināšana, uzlabojot tirgus darbību* – politikas virzieni, kas uzlabo galveno tirgu darbību, var veicināt pieprasījumu, palīdzinot samazināt cenas un tādējādi stimulējot mājsaimniecību pirktpēju.

- *Neatliekamam konkurētspējas problēmu risināšana.* Dalībvalstīs, kurās ir inflācijas un konkurētspējas problēmas, nekavējoties jāveic pasākumi, kas nostiprina saikni starp algu noteikšanas mehānismu un ražīguma izmaiņām.
- *Nodarbinātības veicināšana un darba tirgus reformu atvieglošana.* Mūsdienu darba tirgus galvenais uzdevums ir izvairīties no darbaspēka zaudēšanas nozarēs, ko uz laiku ietekmē pieprasījuma īstermiņa traucējumi. Šajā nolūkā varētu palīdzēt elastīgāka darbalaika organizācija vai nodarbinātības pakalpojumu pilnveidošana.
- *Normatīvā un administratīvā sloga samazināšana uzņēmumiem.* Šādas reformas palīdz palielināt ražīgumu un pastiprina konkurētspēju. Pie pasākumiem, kurus var ātri īstenot, pieder pastāvīgi centieni saīsināt laiku, kas vajadzīgs, lai uzsāktu uzņēmējdarbību.

2.3. Pasākumi Lisabonas stratēģijas četrās prioritārajās jomās

Lai radītu iespējami lielāku ieguvumu un sasniegtu atveseļošanas plāna mērķus aizsargāt iedzīvotājus un novērst to, ka krīze novirza uzmanību no ES ilgtermiņa interesēm un no vajadzības ieguldīt nākotnē, jānodrošina cieša saikne starp fiskālo stimulu un pasākumiem Lisabonas stratēģijas četrās prioritārajās jomās (cilvēki, uzņēmējdarbība, infrastruktūra un enerģija, pētniecība un attīstība), kā uzsvērts šajā iedaļā. Lai to sasniegtu, ikgadējā Lisabonas dokumentu kopuma ietvaros 2008. gada 16. decembrī Komisija sniegs atsevišķus ziņojumus par visām dalībvalstīm, kuros būs ietverti ieteikumu priekšlikumi.

ES politikas virzienu un līdzekļu prasmīga apvienošana var kalpot par katalizatoru svarīgākajiem ieguldījumiem, kas virza ES uz ilgtspējīgu labklājību nākotnē. Vienlīdz svarīgi ir arī paredzēt stabilus un prognozējamus pamatnosacījumus, lai vairotu uzticēšanos, atvieglotu ieguldījumus un kopīgām problēmām rastu risinājumus, kuriem ir viszemākās izmaksas. Daži no šajā iedaļā ierosinātajiem pasākumiem veidoti tā, lai ES finansējumu pirmām kārtām tieši novirzītu fiskālā stimula radīšanai un palīdzētu dalībvalstīm to politikas virzienu īstenošanā. Citi savukārt paredzēti, lai uzlabotu pamatnosacījumus turpmākiem ieguldījumiem, samazinātu administratīvo slogu un paātrinātu inovāciju. Visi pasākumi ir integrēti kopums – vērtējot to ietekmi uz budžetu, jāņem vērā iepriekšējā sadaļā izklāstītie principi.

2.3.1. Nodarbinātības aizsargāšana un uzņēmējdarbības veicināšana

Galvenajai prioritātei ir jābūt Eiropas pilsoņu aizsardzībai pret finanšu krīzes visnelabvēlīgākajām sekām. Krīze tos skars pirmos – kā strādājošos, mājāsaimniecības vai uzņēmējus. Dalībvalstīm ir aktīvi jāiesaista sociālie partneri to jautājumu risināšanā, kas saistīti ar nodarbinātību un finanšu krīzes sociālo ietekmi.

a) Cilvēki

Tādas aktīvas iekļaušanas un integrētas elastdrošības politikas īstenošana, kas orientēta uz aktivizēšanas pasākumiem, pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidošanu, ir būtiska, lai veicinātu nodarbinātības iespējas, nodrošinātu no darba atbrīvoto darbinieku strauju reintegrāciju darba tirgū un novērstu ilgtermiņa bezdarbu. Šajā sakarā būs svarīga arī atbilstoša sociālā aizsardzība, kas stimulē strādāt, vienlaikus saglabājot pirkspēju.

1. Eiropas nodarbinātības svarīgas atbalsta iniciatīvas uzsākšana

a) Komisija ierosina vienkāršot Eiropas Sociālā fonda (ESF) atbalsta kritērijus un no 2009. gada sākuma paātrināt avansa maksājumus, lai dalībvalstīm nodrošinātu ātrāku piekļuvi summai līdz 1,8 miljardiem euro, lai:

- saskaņā ar elastdrošības stratēģiju ātri **piemērotu aktivizēšanas shēmas**, īpaši attiecībā uz zemas kvalifikācijas darbiniekiem, kuras saistītas ar individuālām konsultācijām, darbinieku intensīvām mācībām/pārkvalifikāciju un kvalifikācijas paaugstināšanu, mācekļu praksi, subsidētu nodarbinātību, kā arī dotācijām pašnodarbinātībai, uzņēmējdarbības uzsākšanai, un
- pārorientētu savas programmas tā, lai **koncentrētu atbalstu uz visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām** un vajadzības gadījumā šajā laikposmā izvēlētos projektiem pilnīgu Kopienas finansējumu;
- uzlabotu uzraudzību un **prasmju** pilnveidošanu un modernizāciju **saskaņotu** ar pašreizējām un gaidāmajām brīvajām amata vietām; to īstenoš ciešā sadarbībā ar sociālajiem partneriem, valsts nodarbinātības dienestiem un augstskolām.

Sadarbībā ar dalībvalstīm Komisija ierosina pārplānot ESF izdevumus, lai nodrošinātu tūlītējo prioritāšu izpildi.

b) Komisija arī ierosinās pārskatīt **Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda** noteikumus, lai tas varētu ātrāk sniegt palīdzību svarīgākajām nozarēm nolūkā līdzfinansēt mācības un iekārtot darbā atbrīvotos darbiniekus vai noturēt kvalificētus darbiniekus, kuri būs vajadzīgi, kad ekonomika sāks atveseļoties. Komisija pārskatīs budžeta līdzekļus, kas ir pieejami fondam, ņemot vērā pārskatīto noteikumu īstenošanu.

2. Darbaspēka pieprasījuma radīšana

- Dalībvalstīm ir jāapsver iespējas **samazināt darba devēju sociālās iemaksas cilvēkiem ar zemākiem ienākumiem, lai veicinātu zemākas kvalifikācijas darbinieku nodarbinātības iespējas**. Dalībvalstīm arī jāapsver tādu inovatīvu risinājumu ieviešana (piemēram, dienesta taloni mājāsaimniecību uzturēšanai un bērnu aprūpei, pagaidu darbā pieņemšanas subsīdijas vismazāk aizsargātajām iedzīvotāju grupām), kas jau sekmīgi ieviesti Eiropas Savienības dažādās daļās;
- Padomei līdz Eiropadomes 2009. gada pavasara sanāksmei jāpieņem ierosinātā direktīva, lai padarītu par pastāvīgām **samazinātās PVN likmes darbietilpīgiem pakalpojumiem**.

b) Uzņēmējdarbība

Priekšnosacījums ieguldījumiem, izaugsmei un darbavietu radīšanai privātajā sektorā ir pietiekama piekļuve finansējumam par pieņemamu cenu. Sniedzot lielu finansiālu atbalstu banku nozarei, dalībvalstīm ir jāizmanto to rīcībā esošās sviras, lai nodrošinātu, ka bankas atsāk parasto aizdevumu darbību. Lai atbalstītu mazos uzņēmumus un uzņēmējdarbību, ES un dalībvalstīm jāveic steidzami pasākumi, lai būtiski samazinātu MVU un mikrouzņēmumu administratīvo slogu. Šai nolūkā arī pēc iespējas ātrāk jāīsteno Eiropas Mazās uzņēmējdarbības akts.

ES valsts atbalsta noteikumi piedāvā dalībvalstīm plašas iespējas sniegt finansiālu atbalstu uzņēmumiem, reģioniem un strādājošajiem/bezdarbniekiem un veicināt pieprasījumu. Vienlaikus šie noteikumi garantē vienlīdzīgus noteikumus, nodrošinot, ka valsts atbalsts tiek izmantots tādu ES mērķu atbalstam kā pētniecība un attīstība, IKT, transports un energoefektivitāte, nevis tam, lai kropļotu konkurenci, radot labvēlīgākus apstākļus konkrētiem uzņēmumiem vai nozarēm. Pašreizējos ārkārtas apstākļos piekļuve finansējumam rada nopietnas bažas uzņēmumiem, un Komisija izstrādās pagaidu pamatnostādnes, lai ļautu piešķirt valsts atbalstu aizdevumiem (skatīt turpmāk).

3. Piekļuves veicināšana uzņēmējdarbības finansēšanai

- **EIB ir sagatavojusi paketi 30 miljardu euro apmērā aizdevumiem MVU, kas par 10 miljardiem euro pārsniedz tās parastos aizdevumus šajā nozarē;**
- EIB arī par 1 miljardu euro gadā palielinās **aizdevumus vidēja lieluma sabiedrībām**, kas ir viena no svarīgākajām ES ekonomikas nozarēm. Turklāt EIB piešķirs EIF vēl 1 miljardu euro starposma finansēšanas mehānismam.
- Komisija izmantos **vienkāršošanas paketi**, īpaši lai **paātrinātu lēmumu pieņemšanu valsts atbalsta jomā**. Viss valsts atbalsts ir jāvirza caur horizontālām shēmām, kas paredzētas Lisabonas mērķu, konkrēti, pētniecības, inovācijas, mācību, vides aizsardzības un jo īpaši tīru tehnoloģiju, transporta un energoefektivitātes veicināšanai. Komisija uz laiku atļaus dalībvalstīm atvieglot uzņēmumiem piekļuvi finansējumam, sniedzot subsidētas garantijas un subsīdijas ieguldījumiem tādu produktu ražošanā, kuri atbilst augstākiem standartiem nekā Eiropas vides standarti³.

4. Administratīvā sloga samazināšana un uzņēmējdarbības veicināšana

Balstoties uz Mazās uzņēmējdarbības aktu un nolūkā **būtiski samazināt administratīvo slogu uzņēmumiem**, veicināt to naudas plūsmu un palīdzēt plašākam cilvēku lokam kļūt par uzņēmējiem, ES un dalībvalstīm jāveic šādi uzdevumi.

- Jānodrošina, lai jebkurā ES vietā būtu iespējams **sākt** uzņēmējdarbību trīs dienu laikā bez izmaksām un lai formalitātes, kas saistītas ar pirmā darbinieka pieņemšanu darbā, varētu izpildīt, izmantojot vienotu piekļuves punktu.
- Atcelt prasību **mikrouzņēmumiem** sagatavot gada pārskatus (šo uzņēmumu lētais ietaupījums tiek lēsts 7 miljardu euro apmērā gadā) un ierobežot kapitāla prasības Eiropas privātajam uzņēmumam līdz vienam euro.
- Paātrināt **Eiropas privātā uzņēmuma** statūtu priekšlikuma pieņemšanu, lai no 2009. gada sākuma atvieglotu MVU pārrobežu uzņēmējdarbību un ļautu tiem darboties saskaņā ar vienotiem korporatīvajiem noteikumiem visā ES.

³ To īsteno, paaugstinot riska kapitāla pieļaujamās robežas no 1,5 miljoniem euro līdz 2,5 miljoniem euro un, ja tiek ievēroti daži nosacījumi un netiek pārsniegtas maksimālās summas, atļaujot a) piešķirt atbalstu aizdevumu garantijām dažiem uzņēmumiem, kuriem ir grūtības saņemt aizdevumus; un b) piešķirt atbalstu (līdz 50 % no atsaucē likmes MVU un līdz 25 % no atsaucē likmes lieliem uzņēmumiem) aizdevumiem, kas paredzēti ieguldījumiem tādu produktu ražošanai, kuri atbilda iepriekšējiem vai atbilst augstākiem standartiem nekā jaunie Kopienas standarti un kuri paaugstina vides aizsardzības līmeni, bet vēl nav spēkā.

- Nolūkā mazināt likviditātes problēmas nodrošināt, lai valsts iestādes mēneša laikā **apmaksātu rēķinus**, tostarp MVU, par piegādēm un pakalpojumiem, un pieņemt e-rēķinu izrakstīšanu kā ekvivalentu rēķinu izrakstīšanai papīra formātā (tas varētu dot izmaksu ietaupījumu līdz 18 miljardiem euro); valsts struktūrām jānokārto arī nesamaksātie parādi.
- Līdz pat 75 % samazināt nodevas par **patentu pieteikumu** iesniegšanu un uzturēšanu un uz pusi samazināt ES preču zīmju izmaksas.

2.3.2. Turpmāks ieguldījums nākotnē

Pašlaik ir vērojams sākums būtiskām strukturālām pārmaiņām ceļā uz ekonomiku ar oglekli saturošu izmešu samazinātu daudzumu. Tas ES sniedz iespējas radīt jaunus uzņēmumus, nozares un miljoniem jaunu labi apmaksātu darbavietu. Ir jāiesaista visas nozares, piemēram, nesenajā lēmumā par KLP stāvokļa pārbaudi 3 miljardi euro ir piešķirti videi draudzīgiem ieguldījumiem lauku attīstības jomā. Šeit īstermiņa rīcība var dot tūlītēju un ilgstošu labumu Eiropas Savienībai. Lai paātrinātu ieguldījumus, Komisija precīzēs tiesisko regulējumu attiecībā uz partnerībām starp valsts un privāto sektoru, kuru mērķis ir veikt nozīmīgus ieguldījumus infrastruktūrā un izpētē, tādējādi veicinot šādus jauktus finansēšanas veidus.

c) Infrastruktūra un enerģētika

Lai maksimāli palielinātu ieguvumus un samazinātu izmaksas, svarīgi ir mērķtiecīgi izmantot iespējas paaugstināt energoefektivitāti, piemēram, ēku, apgaismojuma, apkures un dzesēšanas sistēmu, kā arī citu tehnoloģiju, kā, piemēram, transportlīdzekļu un iekārtu energoefektivitāti. Īstermiņā tas var pozitīvi ietekmēt mājtsaimniecības un uzņēmumus.

Tajā pašā laikā Eiropai ir jāpalielina ieguldījumi infrastruktūrā, jo īpaši videi draudzīgos transporta veidos, kas ir daļa no Eiropas komunikāciju tīkliem (*TEN*), ātrgaitas IKT tīklos, energosistēmu starpsavienojumos un visas Eiropas pētniecības infrastruktūrā. Paātrināti ieguldījumi infrastruktūrā ne tikai samazinās triecienu celtniecības nozarei, kas vairumā dalībvalstu strauji samazinās, bet arī ilgtermiņā veicinās Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes potenciālu. Jo īpaši enerģētikas nozarē vairāki augsta līmeņa Eiropas projekti palīdzētu palielināt ES energoapgādes drošību un vairāk dalībvalstu integrēt Eiropas elektrotīklā.

5. Palielināt ieguldījumus, lai modernizētu Eiropas infrastruktūru

- Vismaz divos nākamajos gados finanšu shēmā paredzētie **ES budžeta** līdzekļi diez vai tiks pilnībā izmantoti. Tāpēc Komisija ierosina 2009. un 2010. gadā mobilizēt papildu līdzekļus **5 miljardu euro apmērā, kas paredzēti Eiropas enerģētikas tīklu starpsavienojumu un platjoslas infrastruktūras projektiem**. Lai to panāktu, Padomei un Parlamentam būs jāvienojas par finanšu shēmas pārskatīšanu pašreizējā budžeta ietvaros.
- Kohēzijas politika, kurai piešķirti finanšu līdzekļi vairāk nekā 347 miljardu euro apmērā laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam, sniedz ievērojamu atbalstu dalībvalstu un reģionu veiktiem valsts ieguldījumiem. Tomēr pastāv risks, ka ierobežoti valsts budžeti samazinās plānoto ieguldījumu līmeni. Lai nekavējoties uzlabotu ekonomiku, **jāpaātrina strukturālo fondu īstenošana**. Šim nolūkam:
 - Komisija ierosinās palielināt programmu priekšfinansējumu, lai jau

2009. gadā darītu pieejamu summu līdz 4,5 miljardiem euro;

- dalībvalstīm būtu jāizmanto pieejamais elastīgums, lai ieplānotu projektu finansējumu, palielinot Komisijas finansēto līdzekļu daļu;
- lai veicinātu finansēšanas tehnikas līdzekļu izmantošanu, vienkāršotu kārtību attiecībā uz avansa maksājumiem atbalsta saņēmējiem un visiem fondiem paplašinātu iespējas attiecināmajiem izdevumiem piemērot vienoto likmi, Komisija ierosinās vairākus citus pasākumus, kas paredzēti, lai paātrinātu nozīmīgu ieguldījumu projektu īstenošanu.

Komisija uzsver nepieciešamību drīzumā pieņemt šos ierosinājumus.

- Līdz 2009. gada marta beigām Komisija aicinās iesniegt priekšlikumus 500 miljonu euro apmērā saistībā ar **Eiropas transporta (TEN-T) projektiem**. Šie līdzekļi ļautu uzsākt izstrādi līdz 2009. gada nogalei. Tas ļaus izmantot esošos līdzekļus, kas 2010. gadā būtu pārdalīti TEN-T daudzgadīgās programmas termiņa vidusposma pārskata ietvaros.
- Vienlaikus **EIB ievērojami palielinās finansējumu** klimata pārmaiņu, energoapgādes drošības un infrastruktūras ieguldījumu jomā (par apmēram 6 miljardiem euro gadā), tajā pašā laikā paātrinot divu inovatīvu finanšu instrumentu īstenošanu, kuri izstrādāti sadarbībā ar Komisiju. Tie ir riska dalīšanas finanšu mehānisms pētniecības un attīstības atbalstam un aizdevumu garantijas instruments TEN-T projektiem, lai stimulētu privātā sektora lielāku līdzdalību.
- **ERAB vairāk nekā divreiz palielinās finansējumu klimata pārmaiņu mazināšanas un energoefektivitātes jomā, kā arī finansējumu pašvaldībām un citiem infrastruktūras pakalpojumiem**. Tas varētu prasīt privātā sektora finansējuma mobilizēšanu 5 miljardu euro lieliem ieguldījumiem.

6. Uzlabot energoefektivitāti ēkās

Dalībvalstīm un ES iestādēm būtu kopīgi jāveic neatliekami pasākumi, lai uzlabotu mājokļu un sabiedrisko ēku energoefektivitāti, kā arī veicinātu „zaļo” produktu ātru pārņemšanu.

- Dalībvalstīm būtu jāizvirza tālejoši mērķi, lai nodrošinātu sabiedrisko ēku, kā arī sociālo un privāto mājokļu atbilstību augstākajiem Eiropas **energoefektivitātes** standartiem, un jāveic regulāra energoefektivitātes sertifikācija. Lai veicinātu valstu noteikto mērķu sasniegšanu, dalībvalstīm būtu jāapsver īpašuma nodokļa samazināšana attiecībā uz ēkām ar atbilstošu energoefektivitāti. Komisija nesen iesniedza priekšlikumus⁴ ēku energoefektivitātes ievērojamai uzlabošanai un aicina Padomi un Parlamentu piešķirt prioritāti šo priekšlikumu pieņemšanai.
- Turklāt dalībvalstīm būtu **jāpārstrādā savas struktūrfondu** darbības programmas, lai vairāk līdzekļu atvēlētu energoefektivitātes ieguldījumiem, tostarp sociālo mājokļu finansēšanas gadījumos. Lai paplašinātu iespējas, šo jomu atbalstam Komisija ierosina veikt grozījumus struktūrfondu regulās un uzsver nepieciešamību ātri pieņemt šos

⁴

COM(2008) 755, 13.11.2008.

grozījumus.

- Komisija sadarbosies ar EIB un vairākām valstu attīstības bankām, lai kapitāla un kvazikapitāla projektu finansēšanai izveidotu **2020. gada fondu enerģētikas, klimata pārmaiņu un infrastruktūras jomā**.
- Komisija aicina dalībvalstis un ražotājus steidzami izstrādāt **inovatīvus finansēšanas modeļus**, piemēram, tādus kā renovācijas finansēšana, kur atmaksa tiek veikta, pamatojoties uz vairāku gadu ietaupījumiem izdevumos par enerģiju.

7. Veicināt „zaļo produktu” ātru pārņemšanu

- Komisija ierosinās **samazināt PVN likmes par „zaļajiem” produktiem un pakalpojumiem, lai, jo īpaši, uzlabotu ēku energoefektivitāti**. Tas mudinās dalībvalstis sniegt patērētājiem jaunas ierosmes, sekmējot pieprasījumu pēc videi draudzīgiem produktiem.
- Turklāt dalībvalstīm būtu nekavējoties **jāizpilda ekoloģisko raksturlielumu prasības** attiecībā uz ārējās barošanas avotiem, gaidīšanas režīma un izslēgta režīma elektroenerģijas patēriņu, pārveidotājierīču un dekodētājierīču blokiem un luminiscences spuldzēm.
- Komisija nekavējoties izstrādās pasākumus attiecībā uz **citiem produktiem ar ļoti lielu enerģijas ietaupījuma potenciālu**, piemēram, televizoriem, māsasaimniecību apgaismojumu, ledusskapjiem un saldētavām, veļas mazgājamajām mašīnām, apkures katliem un gaisa kondicionieriem.

d) Pētniecība un inovācija

Finanšu krīze un tai sekojošs valsts un privāto finanšu līdzekļu ierobežojums var radīt kavēšanos vai ievērojami samazināt plānotos ieguldījumus pētniecības un attīstības, kā arī izglītības jomā, kā tas noticis iepriekš, kad Eiropa piedzīvoja ekonomikas lejupslīdi. Vēlāk šādi lēmumi radīja ievērojamus kapitāla un zināšanu zaudējumus, kam vidējā termiņā un ilgtermiņā bija ļoti negatīva ietekme uz Eiropas izaugsmes un nodarbinātības izredzēm. Tomēr Eiropā un ārpus tās bija valstis, kuras bija pietiekami tālredzīgas un saspringtajā ekonomiskajā situācijā palielināja pētniecības un attīstības, kā arī izglītības jomas izdevumus, ar ko tās sev nodrošināja spēcīgu pozīciju inovācijas jomā.

8. Palielināt ieguldījumus pētniecības, attīstības, inovācijas un izglītības jomā

Lai veicinātu izaugsmi un produktivitāti, dalībvalstīm un privātajam sektoram vajadzētu palielināt plānotos ieguldījumus izglītības, kā arī pētniecības un attīstības jomā (atbilstoši šo **valstu pētniecības un attīstības mērķiem**). Būtu jāapsver arī veidi, kā **palielināt privātā sektora ieguldījumus pētniecībā un attīstībā**, piemēram, sniedzot nodokļu atvieglojumus, dotācijas un/vai subsīdijas. Dalībvalstīm būtu jāturpina ieguldījumi, lai paaugstinātu izglītības kvalitāti.

9. Automobiļu un celtniecības jomā izstrādāt tīrās tehnoloģijas

Lai **atbalstītu inovāciju ražošanas nozarē, jo īpaši celtniecības un autotransporta nozarēs**, kurās finanšu krīzes rezultātā nesen piedzīvots pieprasījuma kritums un kuras pārejā uz videi draudzīgu ekonomiku saskaras ar ievērojamām grūtībām, Komisija

ierosina izveidot **trīs nozīmīgas partnerības starp valsts un privāto sektoru.**

- **Autotransporta nozarē tā ir Eiropas „zaļo” automobiļu iniciatīva**, kura ietver izpēti par visdažādākajām tehnoloģijām un viedu enerģētikas tīklu infrastruktūrām, kas nepieciešamas, lai gūtu panākumus saistībā ar atjaunojamu un nepiesārņojošu enerģijas avotu izmantošanu, drošību un satiksmes vienmērību. Šo partnerību finansētu Kopiena, EIB, nozares uzņēmumi un dalībvalstis, kopā ieguldot vismaz 5 miljardus euro. Šajā sakarā EIB automobiļu ražotājiem un piegādātājiem sniegtu uz izmaksām balstītus aizdevumus, lai finansētu inovācijas, jo īpaši tehnoloģijas, kas uzlabo automobiļu drošību un ekoloģiskos raksturlielumus, piemēram elektriskos transportlīdzekļus. Šajā iniciatīvā būtu jāiekļauj ar pieprasījumu saistīti pasākumi, piemēram, dalībvalstīm samazināt reģistrācijas nodokļa un ceļa nodokļa likmes zemāko emisiju automobiļiem, kā arī pasākumi vecu automobiļu izmantošanas pārtraukšanai. Turklāt Komisija atbalstīs reģionālo un vietējo iestāžu publiskā iepirkuma tīkla izveidi, lai apvienotu pieprasījumu pēc autobusiem un citiem transportlīdzekļiem ar tīru degvielu, kā arī paātrinātu *CARS21* iniciatīvas īstenošanu.
- **Būvniecības nozarē tā ir Eiropas energoefektīvo ēku iniciatīva**, lai veicinātu „zaļās” tehnoloģijas un energoefektīvu materiālu ieviešanu jaunās un atjaunotās ēkās ar mērķi ievērojami samazināt enerģijas patēriņu un CO₂ emisijas⁵. Šai iniciatīvai vajadzētu ietvert nozīmīgu regulatīvo un standartizācijas elementu, un tajā būtu jāiesaista reģionālo un vietējo iestāžu publiskā iepirkuma tīkls. Šai partnerībai paredzēti līdzekļi 1 miljarda euro apmērā. Iniciatīva tiktu papildināta ar īpašiem pasākumiem, kas ierosināti 5. un 6. punktā par pasākumiem infrastruktūras un energoefektivitātes jomā.
- **Lai palielinātu tehnoloģiju izmantošanu ražošanas nozarē, ir ierosināta nākotnes rūpnīcu iniciatīva.** Tās mērķis ir palīdzēt ES ražotājiem dažādās nozarēs, jo īpaši MVU, pielāgoties pasaules mēroga konkurences spiedienam, palielinot ES ražošanas nozares tehnoloģisko bāzi, ko, savukārt, panāktu, izveidojot un integrējot nākotnes pamattehnoloģijas, piemēram, inženierijas tehnoloģijas adaptējamām iekārtām un rūpnieciskiem procesiem, IKT un progresīvus materiālus. Šim pasākumam paredzēti līdzekļi 1,2 miljardu euro apmērā.

10. Ikvienam pieejams ātrgaitas internets

Ātrgaitas interneta pieslēgumi veicina tehnoloģiju strauju izplatību, kas savukārt rada pieprasījumu pēc jauniem produktiem un pakalpojumiem. Eiropas nodrošināšana ar šo moderno infrastruktūru ir tikpat svarīga kā dzelzeļa izveide deviņpadsmitajā gadsimtā. Lai sekmētu Eiropas vadošo lomu fiksēto un bezvadu sakaru jomā un paātrinātu augstas pievienotās vērtības pakalpojumu izveidi, Komisijai un dalībvalstīm būtu jāsadarbjas ar ieinteresētajām personām ar mērķi izveidot kopēju **platjoslas stratēģiju**, lai paātrinātu tīklu modernizēšanu un paplašināšanu. Šo stratēģiju finansēs no valstu līdzekļiem, lai rajonos, kur pakalpojums nav pietiekami nodrošināts, un rajonos ar augstām izmaksām nodrošinātu platjoslas pieslēgumu, ja tirgus to nevar nodrošināt. Līdz 2010. gadam būtu jānodrošina 100 % ātrgaitas interneta pārklājums. Turklāt, lai uzlabotu esošo tīklu darbības efektivitāti, dalībvalstīm būtu jāveicina konkurētspējīgi ieguldījumi optiskās šķiedras tīklos un jāatbalsta Komisijas priekšlikumi atbrīvot radiofrekvenču spektru bezvadu platjoslas pakalpojumiem. Izmantojot 5. punktā minēto finansējumu, Komisija

⁵ Pašlaik uz ēkām ir attiecināmi apmēram 40 % no enerģijas patēriņa.

strukturālo fondu ietvaros 2009.-2010. gadā šiem platjoslas pieslēgumu tīkliem novirzīs papildu 1 miljardu euro

3. PASĀKUMI, LAI RASTU GLOBĀLUS RISINĀJUMUS

Problēmas, ar kurām šobrīd saskaras ES, ir daļa no globālajām makroekonomikas problēmām, kuras tika uzsvērtas nesenajā Vašingtonas sanāksmē par finanšu tirgiem un pasaules ekonomiku. Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns būs daļa no ES ieguldījuma makroekonomikas jomas ciešākā sadarbībā, tostarp sadarbībā ar jaunattīstības valstīm, lai atjaunotu izaugsmi, novērstu negatīvu papildu ietekmi un atbalstītu jaunattīstības valstis. Pēdējos gadu desmitos ES ir guvusi lielus ieguvumus no palielinātām pārrobežu kapitāla un tirdzniecības plūsmām uz attīstītajām valstīm un arvien vairāk arī uz jaunās ekonomikas valstīm. Finanšu krīze ir apliecinājusi, cik pasaules valstis ir kļuvušas savstarpēji atkarīgas. Bažas rada apjoms un ātrums, ar kādu uzticības zudums vienā pasaules daļā drīz vien ietekmēja finanšu tirgus un pārņēma pasaules tautsaimniecības. Šodienas pasaulē satricinājums vienā sistēmai svarīgā finanšu tirgū ir globāla problēma, un tā ir atbilstoši jārisina. Tādējādi koordinēta ES atbildes rīcība uz ekonomikas lejupslīdi būs galvenokārt jāveido, ciešāk sadarbojoties ar starptautiskajiem partneriem un starptautiskajām organizācijām, kā arī kopīgi risinot pašmāju un citu zemju problēmas, tostarp problēmas jaunattīstības valstīs, kuras cietīs visvairāk.

Pasaules tirdzniecības efektivitātes saglabāšana

Eiropas ekonomikas atveseļošana ir atkarīga no mūsu uzņēmumu spējas vislietderīgāk izmantot iespējas, ko piedāvā globālie tirgi. Eiropas stabila izaugsme būs arī atkarīga no tās eksporta jaudas. Saglabāt pieejamus tirdzniecības sakarus un ieguldījumu iespējas ir vislabākais veids, kā samazināt krīzes globālo ietekmi, jo vispārējā ekonomikas atveseļošana būs ļoti atkarīga no jaunās ekonomikas valstu un jaunattīstības valstu tautsaimniecību ilgtspējīgas ekonomikas kapacitātes.

Tāpēc mums jātur solījums par tirgu atvēršanu visā pasaulē, saglabājot mūsu pašu tirgu pēc iespējas atvērtāku un pieprasot trešām valstīm darīt to pašu, jo īpaši, nodrošinot atbilstību PTO noteikumiem. Lai sasniegtu šo mērķi, Eiropai būtu jāveic jauni pasākumi, lai:

- PTO Dohas sarunu kārtā panāktu pirmstermiņa **vienošanos par pasaules tirdzniecību**. Pēc tam, kad 15. novembra Vašingtonas sanāksmē tika doti jauni solījumi, Komisija kopā ar galvenajiem PTO partneriem nekavējoties palielināja centienus, lai līdz gada beigām saskaņotu vienošanās nosacījumus. Sekmīga Dohas sarunu kārtā raidīs spēcīgu īstermiņa signālu par uzticību jaunajai globālajai ekonomikai. Laika gaitā tā patērētājiem un uzņēmumiem visā pasaulē sniegs ieguvumus zemāku cenu izteiksmē, samazinot atlikušos augstos tarifus galveno partneru tirgos;
- turpinātu atbalstīt kandidātvalstu un **Rietumbalkānu** valstu ekonomisko un sociālo konsolidāciju, kas ir ES un reģiona savstarpējās interesēs. Šim nolūkam Komisija izveidos 120 miljonus euro lielu paketi reaģēšanai uz krīzes situācijām, izmantojot 500 miljonu euro aizdevumus no starptautiskām finanšu iestādēm;
- virzoties uz integrētāku reģionālo tirgu, kaimiņzemēs **izveidotu padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības nolīgumu tīklu**. Strādājot pie kaimiņattiecību politikas, ES var attīstīt Vidusjūras valstu savienību un savus plānus saistībā ar jaunu Austrumu partnerību;

- palielinātu centienus, lai panāktu jaunus un vērienīgus **Brīvās tirdzniecības nolīgumus** ar citiem tirdzniecības partneriem;
- izveidotu ciešas darba attiecības ar ASV jauno administrāciju, tostarp **Transatlantiskās Ekonomikas padomes ietvaros**. Regulējuma jomā varētu efektīvāk sadarboties arī ar citām galvenajām rūpnieciski attīstītajām valstīm, piemēram, ar Kanādu un Japānu;
- turpinātu **dialogu ar galvenajiem divpusējiem partneriem**, piemēram, ar Ķīnu, Indiju, Brazīliju un Krieviju, un kopā ar tiem risinātu publiskā iepirkuma, konkurences un intelektuālā īpašuma jautājumus.

Klimata pārmaiņu radīto problēmu risināšana

Šī krīze notiek tieši pirms būtiskām strukturālām pārmaiņām ceļā uz ekonomiku ar oglekli saturošu izmešu samazinātu daudzumu. Klimata pārmaiņu ierobežošanas mērķi var apvienot ar jaunām nozīmīgām ekonomikas iespējām, lai izstrādātu jaunas tehnoloģijas, radītu darbavietas un palielinātu energoapgādes drošību.

Eiropadomes decembra sanāksmes vienošanās un vienošanās ar Eiropas Parlamentu par ES klimata pārmaiņu stratēģiju stiprinās ES vadošo lomu, kas tai jāpierāda konferencē par ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām, kura notiks 2009. gada beigās Kopenhāgenā, panākot vērienīgu starptautisku vienošanos par klimata pārmaiņām.

Atbalsts jaunattīstības valstīm

Pašreizējā krīze vel vairāk palielinās esošo spiedienu uz jaunattīstības valstīm, kurām bieži vien ir vismazākās spējas tikt galā ar problēmām. Tāpēc arvien svarīgāk ir, lai ES un citi dalībnieki turētu savus solījumus Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanai. Rūpnieciski attīstītajām valstīm un reģioniem, piemēram, ES, varētu būt nepieciešams izveidot jaunus, elastīgus un inovatīvus instrumentus, lai jaunattīstības valstīm palīdzētu risināt problēmas, ko rada krīzes straujā ietekme (piemēram, nesenais ES pārtikas atbalsta mehānisms).

Turpmāka palīdzība jaunās ekonomikas valstīm un jaunattīstības valstīm, lai panāktu ilgtspējīgu izaugsmi, ir īpaši nozīmīgs jautājums pirms starptautiskās konferences par finansējumu attīstībai, kura no 29. novembra līdz 2. decembrim notiks Dohā. Šajā sanāksmē ES, kura 2007. gadā joprojām bija lielākā Oficiālās attīstības palīdzības (OAP) līdzekļu devēja, atkārtoti apstiprinās savu solījumu sasniegt OAP mērķa līmeni, kas 2010. gadam ir 0,56 % no NKP un 2015. gadam — 0,7 % no NKP. Tā aicinās arī citus līdzekļu devējus turpināt centienus, lai sasniegtu šos mērķus.

Ekonomiskās krīzes apstākļos arvien svarīgāk ir atbalstīt ilgtspējīgu attīstību, cita starpā sasniedzot OAP un TAM mērķus un risinot kopējas pārvaldības problēmas. Ilgtspējīgas izaugsmes ieguvumu pārdale, klimata pārmaiņu radīto problēmu risināšana, energoapgādes drošība un nodrošinātība ar pārtiku, kā arī laba pārvaldība ir savstarpēji saistītas problēmas, kuru risināšanā svarīga loma ir starptautiskajām finanšu iestādēm un citām starptautiskām organizācijām.

4. SECINĀJUMI

Skaidrs, ka turpmākajos mēnešos ES būs sarežģītā situācijā, jo pasaules un Eiropas ekonomikas lejupejošā negatīvi ietekmē nodarbinātību un pieprasījumu. Tomēr dalībvalstis un Eiropas iestādes var kopīgi rīkoties, lai atjaunotu patērētāju un uzņēmumu uzticību, atsāktu

sniegt aizdevumus un veicinātu ieguldījumus tautsaimniecībā, radot jaunas darbavietas un palīdzot bezdarbniekiem atrast jaunu darbu. Šajā paziņojumā izklāstītā **Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāna** mērķis ir izveidot pamatu, lai dalībvalstis drīzumā vārētu panākt vienošanos par Eiropas ekonomikas efektivitātes atjaunošanu.

Eiropas Komisija aicina Eiropas Parlamentu pilnībā atbalstīt šo Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu.

Tā aicina valstu un valdību vadītājus 2008. gada 11. un 12. decembra sanāksmē

- (1) atbalstīt šo Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu;
- (2) pieprasīt Eiropas Komisijai un Padomei darboties kopīgi, lai nodrošinātu to, ka valstu un ES līmeņa kopīgi pasākumi sasniedz vismaz 1,5 % no IKP;
- (3) nodrošināt to, lai stabilitātes un konverģences atjauninātās programmas, tostarp valstu pasākumi, tiktu novērtēti atbilstoši Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētajām procedūrām, vienlaikus izmantojot šā pakta sniegto elastīgumu;
- (4) atbalstīt tās 10 darbības, kas izklāstītas Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā; pieprasīt Padomei un Parlamentam paātrināt likumdošanas darbības, kas nepieciešamas šo pasākumu īstenošanai;
- (5) pamatojoties uz Komisijas ieguldījumu, pirms Eiropadomes 2009. gada pavasara sanāksmes, kurā novērtēs progresu šā plāna īstenošanā, apzināt turpmākos ES un dalībvalstu līmeņa pasākumus, kas nepieciešami ekonomikas atveseļošanas veicināšanai;
- (6) turpināt ciešu sadarbību ar starptautiskajiem partneriem, lai ieviestu globālus risinājumus nolūkā stiprināt vispasaules pārvaldību un veicinātu ekonomikas atlabšanu.